Név	**Kiss Sándor**
Született:	1917. január 28.
Születési hely:	Vedresábrány
Állampolgárság:	Román
Nemzetiség:	Magyar
Vallás:	Református
Családi állapot:	Nős
Gyermek:	5
Foglalkozás:	Földműves
Ítélet:	18 év

...Belöktek egy keskeny cellába. Első imádságomban azt kértem: ne hagyjon gyávaságban Isten, ne áruljak el senkit, ne tegyek hamis tanúbizonyságot...

Tizenkét testvérem közül tizenegyedikként jöttem a világra. Olyan álmodozó gyermek voltam, mint Jákób tizenegyedik gyermeke, József. Ki gondolta volna, hogy életem útja egy kicsit az ő útjához lesz hasonló. Az álmokért nekem is meg kellett fizetnem.

Egy kis faluban, Vedresábrányon nőttem fel. A református egyház tagja vagyok. Engemet sem elégített ki a falusi élet sok vesződsége, s az egyházi élet közönyös egyhangúsága. Életem máig döntő fordulata annak felismerése, hogy engemet a világ Teremtője személyesen ismer, szeret s Fia által megváltott gyermeke lehetek. Minden álmot felülmúlt ez a felismerés. A világosság nem maradhat véka alatt. Falumban és máshol is voltak olyanok, akik ebben a hitben éltek reformátusként.

1958. augusztus 4-én jókedvvel keltünk reggelre. Kiadós eső áztatta a szomjú földet. A teheneket legeltetni vittem. Az est beálltával hazatértünk. Az utcán mellém csatlakozott egy bizalmatlan külsejű alak. Az esővel kezdte. Én meg az Isten dicsőítésével folytattam. Éreztem nem talál a szó. Alig érkeztünk a szülői ház elé, hirtelen mellettem fékezett a jól ismert, szekus, ponyvás kis autó. Hárman kiszálltak belőle s már azt sem engedték, hogy megkössem a jószágokat. A házban leültettek s többé a helyemet nem hagyhattam el. Megkezdődött a házkutatás. Nagy feneket kerítettek a dolognak, hadd lássa a falu: nem ok nélkül kerültem a markukba. Főleg a levelek érdekelték őket. Még a legénykori szerelmes leveleimet is összeszedték. Ennél súlyosabb dokumentum nem is volt szegény, paraszti házunkban. Kéelvették a szántóföldemet, szőlőmet. Még a tehenünket is. Négy éven át a feleségemmel gondoztatták, tartatták ráadásul. Az öt kicsi gyermekünk szájából vették el a min-

dennapi tejet. Feleségem párnáját is eladta feje alól, hogy takarmányt vegyen rajta az államosított tehénnek.

Dolguk végeztével búcsúznom kellett. Gyermekeim mind aludtak már. Szó nem hagyta el ajkunkat, csak néztünk egymásra fájón. 90 éves édesapámnak az esett nehezére: milyen szégyen érte a családot a falu előtt. Utolsó az, akinek házában a hatóság kutat.

Elindultunk a sötét éjszakába. Mellém került a szomszéd faluból, Monospetriről, Jakab Sándor. Még ránéznünk sem volt szabad egymásra.

Nagyváradra, a hírhedt securitatéra vittek. Belöktek egy keskeny cellába. Első imádságomban azt kértem: ne hagyjon gyávaságban Isten, ne áruljak el senkit, ne tegyek hamis tanúbizonyságot. Énelőttem már többeket letartóztattak, főleg református lelkipásztorokat. Áldom Istent, aki megmentett mindvégig az árulástól.

Első kihallgatásom után új cellába kerültem. Kihallgatásom során gyakran gumibottal fenyegettek. Nekem nem voltak titkaim. Semmit nem tettünk, ami ne lett volna az egyházi és állami előírásokban. Hát az a bűn, hogy hiszek? Az az államellenes, hogy Jézust Megváltómnak vallom?

A kihallgató tisztnek más volt a véleménye: – Vegye tudomásul, nekünk olyan fiatalokra van szükségünk, akik össze-vissza „csinálják" (nem írom le mit mondott!) egymást. – A Bethániával is vádolt, azt sem tudtam, mi fán terem. „Nem tudom mit beszélsz" – mondtam Péterrel (Mt 26,70). A különbség az volt, hogy Péter mégiscsak tudta kicsoda Jézus. De én soha nem hittem, hogy a bethánisták meg akarják dönteni a kommunista uralmat.

A tiszt elkezdte a Bibliából magyarázni: Máriát, Lázárt, Mártát. – No – mondtam –, írjon be engemet is közéjük.

Kapott rajta. Igaz én is kaptam érte, de áldott legyen az Isten!

Pár nap múltán a bírósági tárgyalás is elkövetkezett. 18 évet kaptam. A többiek büntetése ezen felül volt. A vádpontok ezek voltak: titkos összejövetel, összeesküvés. Mindeb-

ből egy szó sem volt igaz. Azt meg az Írás mondja: tartassanak könyörgések, hálaadások. De azt sehol nem írja, hogy csak a templom falai között! Ez árt az egyháznak, a rendszernek, ha tagjai, polgárai, igyekeznek tiszta életet élni és imádkoznak?

Az ítéletet nem volt könnyű elfogadni. „Legyen meg a te akaratod...”– mondtam magam ellenére mégis. Nemsokára örülni és hálát adni is tudtam: milyen nagy kitüntetésben részesültem!

Ítélethirdetés után a nagyváradi börtön lakói lettünk. Mind a nyolcunkat egy kétszemélyes cellába zsúfoltak be. Nagy áldás a testvéri közösség. Számomra valóságos teológia volt. „Ha tudnák otthon – mondtam magamban – mennyi örömünk van az Úrral és egymással való közösségben, könnyebben hordoznák sorsukat.”

Eljött a szétszóratás ideje is. Váradról kényszermunkára vittek a Duna-deltába. A napi normát (3 köbméter föld kitermelése) lehetetlen volt teljesíteni. Szidtak, fenyegettek bennünket. Ennél is továbbmentek. Lefektettek nadrág nélkül a csupasz földre. Hat kegyetlen őr lábával a földre nyomott. A hetedik a gumibottal kegyetlenül elvert. Ez ismétlődött hetenként. Parancs nélkül előre toltam le a nadrágom. „Kaptam negyvenet egy híján!” – írta Pál (2Kor 11,24). Én nem számoltam, de inkább több volt mint kevesebb... Az elfeketedett vastag „hurkák”-tól még ők is eliszonyodtak. Nem volt kitérés: ütni kellett. Ez a parancs.

Néhány év enyhülés állt be a bánásmódba. Mi semmiről nem tudtunk mi történik a nagyvilágban. Havonként 5 kg-os csomagot kaphattunk hazulról. Így megtudták: még élünk. Sokak már nem írhattak.

A Sátánnak ott is megvoltak a praktikái. Azt sugdosta: „Látod, milyen igazságtalanság ért? Te szinte semmit se tettél, s mégis alig kaptál kevesebbet, mint a papok!” De az Úr Lelke megvigasztalt: „Ha nagy a büntetésed, olyan nagy a kegyelem is, az áldás és a jutalom is, mint azoké...”

Minden megváltozott körülöttem. A többi foglyok is észrevették: milyen nagy békesség és öröm tölt be. Kér-

désükre elmondtam: hogyan szabadultam meg a kísértőtől. Ennek örülök! Nem írok kérvényt szabadulásomért, mint sokan mások. Magamra veszem a keresztet. Nem tagadom meg hitemet. A mi pillanatnyi szenvedésünk véget ér, de az örök dicsőség soha. 18 év nem egy pillanat, ebbe bele lehet zavarodni, de csak akkor ha a láthatókra nézünk.

Vasárnap dugiban megtartottuk az istentiszteletet. Ha nem került lelkész, mi magunk értelmeztük az Igét. Húsvét első napján is dolgozni kellett a talicska mellett. A feltámadott Úrral és beszédével telt meg a szívem.

Karácsonykor nagy meglepetés ért. A teológus rabtársaink fűzfagallyakat csempésztek be a rabhajóra, feldíszítették szegényesen s így jobban szerethettük azt, Aki szegényebb lett érettünk.

A rabságban átéltem az együvé tartozás örömét is. Kisebb súrlódások akadtak ugyan felekezeti s nemzeti vonalon, de ezek kivételnek számítottak. Különösen elmélyült kapcsolatunk volt az ortodox egyházban hűségesen megmaradó osztásokkal – „Oastea Domnului" (Az Úr serege) tagjai –, mivel mi is megmaradtunk, mint ők, az egyházban az üldöztetés ellenére is. Ők ugyan sokkal kevesebbet, 4-7 évet kaptak, mi pedig 18-22 évig tartó büntetést.

Őreink, a rendszer emberei, általában kegyetlenül bántak velünk, de itt-ott elnézőek is akadtak. Amikor szabadulásunk közeledett, némelyik közülük azt bizonygatta, hogy ő nem is volt kegyetlen irántunk. Még a politikai tiszt is kereste a barátságunkat. Azzal érveltek szabadon bocsátóink, hogy a bírák voltak a hibásak, akik meggondolatlanul rótták ki az éveket.

Áldások sokaságával tértem haza. Nem voltam méltó ilyen nagy kegyelemre!